

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 30 Volume: 7 Issue: 30

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KONYA İLİ GELENEKSEL KADIN İÇ GİYİMLERİNİN GİYİM KÜLTÜRÜ AÇISINDAN İNCELENMESİ

SEARCH ON TRADITIONAL WOMAN UNDERWEARS OF KONYA IN TERMS OF CLOTHING CULTURE

Mine YAYLA*

Miyase ÇAĞDAŞ**

Öz

Geleneksel giysiler, kültür varlıkları içerisinde yer alan önemli ve zengin içerikli bir olgu olup; geleneksel kültürlerde yaşam biçimlerine göre değişiklik göstererek ulusların geçmişlerini geleceğine bağlayan en önemli köprülerden biridir. Geleneksel giysilerden iç giyim, dış giyimin altına giyilen ve vücuda estetik bir görünüm kazandıran kültür özellikli giysilerdir ve ne yazık ki günümüzde bilimsel bir sistematik ve giyim tekniklerinin gerektirdiği yöntemle yeterince belgelenemediği için hızla yok olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Konya ili geleneksel kadın iç giyimlerini giyim sanat dalı açısından inceleyerek; günümüze ulaşan örneklerinin özelliklerini belirlemek ve belgelemektir. Bu amaç doğrultusunda Konya ilindeki özel koleksiyonlarda bulunan geleneksel kadın iç giyimlerinden bez göynek, kıvratma göynek, iç fanne, sıkma, tikolta, gecelik ve iç don çalışma kapsamına alınmış ve bu giysiler, geleneksel kadın iç giyimleri özelliklerine göre oluşturulan gözlem fişleri dâhilinde incelenmiştir.

Geleneksel yaşamda her kuşak kendinden önceki kuşağı izleyerek bu giyim-kuşam geleneğini günümüze taşıdığından; bu çalışma, kaybolmaya yüz tutmuş kültür değerlerini günümüz ve gelecek kuşaklara tanıtma açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: İç Giyim, Geleneksel Giyim, Kadın İç Giyimi, Konya.

Abstract

Traditional clothing which are an important and rich case being involved in cultural heritage are one of the most important bridge fastening histories of nations to their future by varying on life styles in traditional cultures. Traditional clothing, underwear, worn under outer clothing is the garment featured culture and gives an aesthetic look to the body. Unfortunately those underwears are wearing off because of not being documented enough with a scientific systematic or the method required by clothing techniques.

The purpose of this study is to research Konya city traditional women underwear of women in terms of branch of cloth art and to determine the characteristics of the extant specimens and to document. In line with this project, the cloth undershirt, kıvratma undershirt, the inner flannel, sıkma (which acts as bras clothes), Tikolta (petticoat), nightgown and inner pants which are the traditional women underwears in Konya's private collections were included in the study and these garments were investigated by using the observation vouchers carrying the features of traditional women underwears.

* Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi Şebinkarahisar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Moda Tasarımı ve Konfeksiyon Bölümü.

** Yrd. Doç., Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi Bölümü.

This study is very important to promote the cultural values going down to present and future generations as each generation brings this tradition of clothing to the present by following the previous generation in traditional life.

Keywords: Underwear, Traditional Clothes, Women's Underwear, Konya.

1. GİRİŞ

Giyim kuşamlar, bütün özellikleriyle bir kültür ve sanat olayıdır ve insanın manevi dünyasını yansıtan biçim ve motiflerle bezenmiştir. Anadolu insanının giyim-kuşam geleneğini büyük ölçüde yansıtan Konya merkez geleneksel kadın iç giyimleri; malzemesi, biçimi, bezemesi, canlılık ve zarafeti ile Türk halk kültürünün zengin kaynaklarından biri olmuştur; fakat bu giyim-kuşam anlayışı, zamana göre değişiklik göstermiştir.

Günlük hayatta insanlar için çok önemli olan iç giyimler hakkındaki bilgiler farklı kaynaklarda yer almaktadır; fakat geleneksel iç giyimlerin teknik özelliklerine fazla yer verilmediği görülmektedir. Türk kültürünün değerini anlayan kişiler tarafından bir kültür mirası olarak saklanan Konya merkez geleneksel kadın iç giyimleri; kullanılan malzeme, renk, uygulanan model, kesim, dikiş ve süsleme teknikleri yönünden ele alınarak incelenmiş ve fotoğraflarla belgelenecek gelecek nesillere aktarılmaya çalışılmıştır.

1.1 Konya İlinde Geleneksel İç Giyim Yeri ve Önemi

Kültürümüzde hediye anlamına gelen "dürü geleneği", dostlukların oluşturulup pekiştirilmesi, yakınlık sağlanması ve dayanışmanın artırılması için geçmişten günümüze dek yapılmıştır. Günümüzde halen Konya ilinde de bu gelenek, doğum, sünnet, nişan, düğün gibi insan hayatı için önemli olan sosyal olaylarda yaşatılmaktadır. İnsanlar, dürü geleneklerinde çeşitli hediyelerin bulunduğu bohçaları birbirine hediye etmektedir ve bu bohçaların içinde iç giyimler, mutlaka bulunması gereken giysilerdendir. Günümüzde azalarak sürdürülen dürü geleneğinde iç giyimler, geçmişte olduğu gibi günümüzde de yer almaktadır.

Zamanla az da olsa değişikliğe uğrayan Konya nişan ve düğün dürü geleneklerinde geçmişte iç giyim olarak; kıvratma gömlek, ticolta, iç don ve gecelik gelinin kendisi ya da annesi tarafından büyük bir titizlikle hazırlanmıştır. Yapılan oyalar ve işlemler, gelenekler doğrultusunda gelişme gösterip, sürekliliği çeyiz geleneği ile sağlanmış ve süslemeler iyi teknik bilen, evden eve giderek bildiği teknikleri öğreten "aşına kadınlar," tarafından geliştirilmiştir. Genç kızlar da bu kişilerden uygulanan süsleme tekniklerini öğrenerek çeyizlerini hazırlamıştır. Genç kızlar ve anneleri, Konya dürü geleneğinde damadın yanı sıra kayınpedere, kayıvalideye ve diğer akrabalara hazırladıkları iç giyimleri süslemiş ve böylece iç giyimleri ne kadar önemsediklerini ortaya koymuşlardır (A. Köstek ile kişisel iletişim, 19 Haziran 2009). Gürsoy, bugün de evlenmeden önce gelin tarafının erkek evine, damat tarafının da kız evine gönderdiği hediyelerde iç giyimlerin bulunduğunu ve bu geleneğin Selçuklular'dan bu yana Osmanlılar'ı aşır bugüne kadar ulaştığını belirterek bu görüşü desteklemiştir (2004: 129).

1.2. Konya İli Geleneksel Kadın İç Giyimlerinin Sınıflandırılması

Geçmişte genç kızların çeyizinde yer alan günümüzde ise sandıklarda saklanan ve Türk kadınının ince zevkini ve üstün yeteneğini yansıtan Konya merkez geleneksel kadın iç giyimleri şöyle sınıflandırılabilir:

- a) Bez Göynek (İç Gömlek)
- b) Kıvratma Göynek (İç Gömlek)
- c) Sıkma
- d) İç Fanne (Fanila)
- e) Ticolta (Kombinezon)
- f) Gecelik
- g) İç Don (Külot)

Bez göynek, günlük olarak kullanılır ve patiska, keten gibi kumaşlardan geniş ve kumaşının verdiği kadar kesilir. Genellikle omuzu dikişsiz kesilen göyneğe oyuntulu yakalardan sıfır yaka uygulanır ve göyneğin ön ortasında pat ya da yaka yırtmacı bulunur. Boyu kalça ile diz arasında değişen bez göyneğe takma kol veya takma kimono kol, kol altına katlanınca üçgen şeklini alan kare kuş parçaları yerleştirilir; kol boyu kısa ya da dirsek ile bilek arasında değişir (A.İncekabak ile kişisel iletişim, 23 Mayıs 2009).

Kıvratma göynek, çıplak tene giyilir (Esirgenler, 2001: 269) ve vücuda yapışacak şekilde dar ve kısadır (Önder 1961: 30). Genellikle oyuntulu yakalı, bazı örneklerin ön ortası yakadan başlayan yırtmaçlı, uzun ya da kısa kollu, boyu diz üstü ve diz altı arasında değişen uzunluklarda olan; pamuklu el dokuması kıvratma kumaştan yapılan, geleneksel kadın iç giyiminde yer alan giysidir (Çağdaş vd., 1996: 42).

Sıkma, Konya'da kadınların göğüslerinin düzgün durması için arkadan öne doğru iki tarafı uçkurlu, ön kısmı tamamen açık olup, birbiri üzerine katlanmak suretiyle bir çeşit kolsuz, pamuklu kumaşlardan yapılan bir tür iç yeleşidir (Çağdaş ve Özkan, 2005: 183). Sıkma ayrıca "delme, dilme ya da sıkırma" gibi isimlendirilmektedir ve emzikli kadınlar bu giysi cinsini kullanmamaktadır (Esirgenler, 2001: 269).

Konya ilinde giyilen iç fanne (fanila), genellikle oyuntulu yakalı; kolsuz, kısa ya da uzun kollu; boyu bel ile kalça arasında değişen uzunluklarda olan; pamuklu ve yünlü kumaştan yapılan, geleneksel kadın iç giyiminde yer alan giysidir (A. Köstek ile kişisel iletişim 19 Haziran 2009). İncekabak, geçmişte kadınların atlet yerine pamuklu veya yünlü örme kumaştan yapılan yuvarlak yakalı, patlı, kısa veya uzun kollu boyu kısa olan iç fannenin giyildiğini belirterek bu görüşü desteklemektedir. Ayrıca, iç fannenin çıplak ten üzerine giyildiğini ve kıvratma gömleğe göre daha yeni olan geleneksel iç giyim olduğunu açıklamaktadır (A.İncekabak ile kişisel iletişim, 23 Mayıs 2009).

Tikolta, oyuntulu yakalı, kolsuz veya askılı boyu diz üstü ile diz arasında değişen uzunluklarda olabilen geleneksel kadın iç giyimidir (Çağdaş ve Özkan, 2005: 183). Konya'da giyilen tikolta (kombinezon), dikolta olarak da adlandırılmaktadır. Dikolta kelimesi, dekolte anlamına gelmektedir ve Konya halkı, dekolte kelimesini dikolta olarak kullanmış bir giysi adı ortaya çıkmıştır. Tikoltanın bazı modelleri; kol, göğüs ve sırt kısmı tamamen açık, ince askılı, giysinin bel ile etek yanının birleştiği yere pili, büzgü uygulanmış, boyu dizde ya da dizin biraz altında; bazı modelleri ise oyuntulu yakalı, kısa kollu, eteği büzgülü, boyu yine dizde ya da dizin biraz altında bitecek şekildedir. Tikolta, genç kızların çeyizinde yer alan önemli bir iç giyim cinsinden biri olduğu için çok özenilerek hazırlanmaktadır (A. Köstek ile kişisel iletişim, 19 Haziran 2009).

Konya ilinde giyilen gecelik, diğer iç giyim cinslerine kıyasla daha yakın tarihlidir. Gecelik, eskiden varlıklı aileler tarafından giyilmekteydi; fakat sonraları herkes tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Sezgin de Konya'da geceliğin önceleri şehirliler tarafından kullanıldığını; fakat geceliğin yaygınlaşması ile birlikte bütün kesim tarafından kullanılmaya başlandığını belirterek bu görüşü desteklemektedir (1985: 424). Gecelik, genç kızların çeyizlerinde özel bir yer almış ve çeşitli modellerde uygulanmıştır. Geceliklerde, yuvarlak yakalı, robadan büzgülü, dizin aşağısında biten ya da ön ortası yakadan bele kadar yırtmaçlı, bazen düğme yerine bir kurdele ile bağlanıp kapatılan, yaka çevresi ve kol ağzı hazır fisto, tığ oyası (tentene) veya çeşitli kanaviçe, nakış gibi tekniklerle süslenen, boyu dizin altında biten, vücuda oturmeyen bol modeller uygulanmıştır.

Sezgin, Konya'da giyilen iç donun özelliklerini iç giyim eşyaları başlığı altında şöyle açıklamaktadır. Belden ayak bileğine kadar uzanan, paçaları dar olan bir çeşit şalvardır. Genişliği üste giyilen şalvardan daha dar olarak yapılan iç donun ağ kısmı oyuntuludur. Yanda yırtmaç bulunur ve iç donun beline uçkur geçirilir. Ön ve arka parçanın uçkurları ayrı ayrı hazırlanır; önce ön parçanın uçkurları arkaya bağlanır, sonra arka parçanın uçkurları öne bağlanır. Bazı iç donların paça ağzları çeşitli tekniklerle süslenir (1985: 422). Esirgenler de genç

kızların çeyiz olarak hazırladıkları iç donun paça ağızları ile uçkur kısımlarının işlemeli ve süslü olduğunu belirtmektedir (2001: 269).

2. YÖNTEM

Çalışmanın materyalini Konya ilinde bulunan özel koleksiyonlardan alınan geleneksel kadın iç giyimleri oluşturmaktadır. İç giyimler, incelenmek üzere özel koleksiyonlardan belli bir süre için ödünç alınmış ve giysilerin özellikleri dikkate alınarak araştırmacılar tarafından hazırlanan gözlem fişleri aracılığıyla incelenmiştir. Gözlem fişlerinin oluşturulmasında, giyside kullanılan malzemeler, kullanılan renkler, giysinin model ve kesimi ile ilgili teknik bilgiler, giysinin dikimi ile ilgili teknik bilgiler ve giyside uygulanan süsleme teknikleri dikkate alınmıştır. Her giysinin önden, arkadan, yandan görünüşü, süsleme detay fotoğrafları stüdyo ortamında çekilmiştir. Giysiler, üst bedene giyilen giysi cinslerinden alt bedene giyilen giysi cinslerinde doğru; bez göynek (kadın iç gömleği), kıvratma göynek (kadın iç gömleği), iç fanne (fanila), sıkma (sütyen görevini de yerine getiren giysi), tikohta (kombinezon), gecelik ve iç don (külöt) şeklinde sıralanmış ve fotoğraflarla görselleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Konya Merkez geleneksel kadın iç giyimleri; malzeme, renk, model ve kesim ile ilgili teknik bilgi, dikim ile ilgili teknik bilgi ve giyside uygulanan süsleme tekniği dikkate alınarak incelenmiştir.

3.1. Bez Göynek (İç Gömlek)

Fotoğraf 1-2. Bez Göyneğin Önden ve Arkadan Görünümü (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Fotoğraf 3. Bez Göyneğin Yandan Görünümü (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Bez göynekte krem rengi patiska (pamuklu), beyaz ve krem rengi pamuklu dikiş ipliği, beyaz ve sedef rengi düğme kullanılmıştır. Bez göyneğin ön ve arka bedenine, kol altından etek ucuna açılımlı, geniş kesim uygulanmıştır. Bez göyneğin sağ yanı dikişsiz olarak kesilmiş ve sonradan yan dikiş uygulanmıştır. Sol yanına ise üst kısmı 1 cm., alt kısmı 18 cm. genişliğinde üçgen şeklinde parça (ek) geçirilerek yana dikiş uygulanmamıştır. Ön ve arka beden ortaları

kumaş katı düşünülmüş, ön ve arka beden ayrı kesilerek omuz dikişi uygulanmıştır. Sıfır yaka uygulanan bez göyneğin ön ortasında yakadan başlayan 15 cm. uzunluğunda 2,5 cm. genişliğinde yarım patlı kapanma uygulanmıştır ve 2 adet enine örme ilik açılmıştır. Hafif oyuntulu takma kol uygulanan bez göyneğin kol ağzı, normal genişlikte; kol boyu ise dirsek ile bilek arasında tasarlanmıştır. Bez göyneğin etek ucu, açılımlı; boyu ise kalça hizasında düşünülmüştür.

Ana dikiş tekniği olarak, makinede baskı dikiş (temiz dikiş); yardımcı dikiş tekniği olarak, makinede düz dikiş, makinede spor dikiş; kenar temizleme tekniği olarak, makinede kapalı baskı ve pervaz (makine dikişi ile kapalı baskı uygulanmış) kullanılan bez göynekte süsleme tekniği uygulanmamıştır.

3.2. Kıvratma Göynek (İç Gömlek)

Fotoğraf 4-5-6. Kıvratma Göyneğin Önden, Arkadan ve Yandan Görünümü (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Fotoğraf 7. Kıvratma Göyneğin Kol Ağzı Süsleme Detayı (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Kıvratma göynekte krem rengi kumaş (pamuklu), krem rengi pamuklu dikiş ipliği, krem rengi ve mavi renk oya ipliği kullanılmıştır. Kıvratma göyneğin ön ve arka bedenine, omuzdan etek ucuna düz inen kuplu, normal genişlikte kesim uygulanmış ve kıvratma göyneğin yanı dikişsiz olarak kesilmiştir. Ön ve arka beden ortaları kumaş katı düşünülmüş, ön ve arka beden birlikte kesilerek omuz dikişi uygulanmamıştır. Hakim yaka uygulanan kıvratma göyneğin ön ortasında, yakadan başlayan 37,5 cm. uzunluğunda açık yaka yırtmacı uygulanmıştır. Bedenin yan parçaları, kol ağzına kadar devam edecek şekilde düşünülmüştür. Kol üstü oyuntusuz takma, kol altı beden yan parçası ile birlikte çıkan kuplu kol kesimi uygulanan kıvratma göyneğin kol ağzı, geniş; kol boyu ise dirsek ile bilek arasında düşünülmüştür. Kıvratma göyneğin etek ucu, beden genişliğinde; boyu ise dizin biraz üzerinde tasarlanmıştır.

Ana dikiş tekniği olarak, çırpma dikiş ve iğne oyası (tek trabzan) ile çırpma dikiş birlikte uygulanarak oluşturulan dikiş tekniği; kenar temizleme tekniği olarak, antika, iğne

oyası ve dikiş payı içe doğru bükülüp ince kıvrılarak ve çarpma dikiş uygulanarak oluşturulan kenar temizleme tekniği kullanılmıştır. Kıvratma göyneğin yaka çevresine, yaka yırtmacının 8 cm'lik kısmına ve kol ağzına iğne oyası tekniği uygulanarak; minik çiçek motifleri yan yana sıralanarak yerleştirilmiştir.

3.3. Sıkma

Fotoğraf 8-9-10. Sıkmanın Önden, Arkadan ve Yandan Görünümü (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Sıkma lacivert ve beyaz desenli poplin kumaş, krem rengi amerikan bezi (pamuklu), krem rengi dikiş ipliği (pamuklu) ve tahta pamuk (pamuklu) kullanılmıştır. Sıkmanın ön ve arka bedeninde, omuzdan etek ucuna hafif açılımlı ve normal genişlikte kesim uygulanmış ve sıkmanın yan dikişli olarak kesilmiştir. Ön ve arka beden ortaları kumaş katı düşünülmüş, ön ve arka beden birlikte kesilerek omuz dikişi uygulanmamıştır. Sıfır yaka uygulanan sıkma, asimetrik kapanma (bant ile fiyonk oluşturarak) düşünülmüştür. Sıkma kimono kol tasarlanmış, kol altlarına katlanınca üçgen şeklini alan kare kuş parçaları yerleştirilmiştir. Kol ağzı normal genişlikte düşünülmüş; kol boyu ise bileğin biraz üzerinde tasarlanmıştır. Sıkmanın etek ucu, açılımlı; boyu ise kalça hizasında düşünülmüştür.

Ana dikiş tekniği olarak, makinede düz dikiş; yardımcı dikiş tekniği olarak, makinede spor dikiş; kenar temizleme tekniği olarak, makinede kapalı baskı, elde kapalı baskı ve pervaz (elde kapalı baskı uygulanmış) kullanılmıştır. Bedende; ön ortası ve arka ortasına paralel, kollarda; kol ortasına paralel 6 cm. aralıklarla bütün yüzey düz çizgi kullanılarak; makine dikişi ile kapitone (yorganlama) tekniği uygulanarak süslenmiştir.

3.4. İç Fanne (Fanila)

Fotoğraf 11-12-13. İç Fannenin Önden, Arkadan ve Yandan Görünümü (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Ana kumaş olarak krem rengi süprem kumaş (pamuklu), yardımcı kumaş olarak krem rengi selanik kumaş (pamuklu) ve beyaz patiska (pamuklu) kumaş, krem rengi ve beyaz dikiş ipliği, beyaz düğme ve krem rengi hazır harç kullanılmıştır. İç fannenin ön ve arka bedeninde, bele hafif oturan ve normal genişlikte kesim uygulanmış ve iç fannenin yanı dikişli olarak kesilmiştir. Ön ve arka beden ortaları kumaş katı düşünülmüş, ön ve arka beden birlikte kesilerek omuz dikiş uygulanmamıştır. Köşeleri yuvarlanmış kare yaka düşünülen iç fanne yakasının köşelerine 8 cm. uzunluğunda "V" şeklinde kesim uygulanmıştır. Bu kesime üstte pili oluşturacak şekilde üstü geniş parça yerleştirilmiştir. Ön ortasında yakadan başlayan 13 cm. uzunluğunda 2 cm. genişliğinde soldan sağa kapanan yarım patlı kapanma uygulanmıştır. Hafif oyuntulu takma kol uygulanan fannenin kol ağzı, pazı genişliğinde; kol boyu ise dirseğin üzerinde düşünülmüştür. Kol ağzına 7 cm. genişliğinde bant uygulanmıştır. Fanilanın etek ucu, beden genişliğinde; boyu ise bel ile kalça arasında düşünülmüştür.

Ana dikiş tekniği olarak, overlok (üç iplikli); yardımcı dikiş tekniği olarak, makinede düz dikiş ve makinede spor dikiş; kenar temizleme tekniği olarak, etek ucu baskı makinesinde baskı ve bant (overlok uygulanmış) kullanılmıştır. Yaka çevresine ve pat parçasının kenarına yan yana dizilmiş düz çizgilerden oluşturulan iki sıranın üzerine çok küçük "C" kıvrım sırası oturtularak oluşturulan biçimlerden oluşmuş hazır harç ile süsleme uygulanmıştır.

3.5. Tikolta (Kombinezon)

Fotoğraf 14-15-16. Tikoltanın Önden, Arkadan ve Yandan Görünümü (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Fotoğraf 17-18. Tikoltanın Ön Yaka, Kol Ağzı ve Etek Ucu Süsleme Detayı (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Tikoltada mavi patiska (pamuklu), buz mavisi pamuklu dikiş ipliği, yavruağzı ve koyu yeşil el nakış ipliği, mavi dantel ipliği kullanılmıştır. Tikoltaya belin biraz aşağısında ön ve arka yanlarda 9 cm. kesik uygulanmış, kol altından bele doğru hafif genişlikte tasarlanmıştır. Tikoltanın yanları dikişli olarak kesilmiş, ön ve arka beden ortaları kumaş katı düşünülmüştür. Ön ve arka üst beden birlikte kesilerek omuz dikiş uygulanmamıştır. Kare yaka tasarlanan tikoltada kapanma uygulanmamış ve kolsuz kesim tekniklerinden düşük kol tasarlanmıştır.

Belin biraz aşağısına yanlarda uygulanan kesimin etek kısmına düzensiz pili uygulanmıştır. Eteğin sağ ön ve arka yanına, ön ve arka ortasına paralel kuplu kesim uygulanmıştır. Tikoltanın etek ucu, geniş; boyu ise dizde tasarlanmıştır.

Ana dikiş tekniği olarak, makinede baskı dikiş; kenar temizleme tekniği olarak, makinede kapalı baskı kullanılmıştır. Ön ve arka üst yanların birleştirilmesinde makinede baskı dikiş uygulanmıştır. Tikoltada iki ayrı teknikte üç çeşit süsleme uygulanmıştır. Yaka çevresi ve etek ucu palamut motifi kullanılarak çapraz iğne tekniği uygulanarak; yaka ve kol çevresi yan yana dizilmiş karelerin üzerine küçük "C" kıvrımlar ile oluşturulan kenar danteli uygulanarak süslenmiştir. Ayrıca etek ucuna Mine çiçeği düşünülerek tığ danteli uygulanmıştır.

3.6. Gecelik

Fotoğraf 19-20-21. Geceliğin Önden, Arkadan ve Yandan Görünümü (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Fotoğraf 22-23. Geceliğin Ön ve Arka Yaka Süsleme Detayı (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Gecelikte krem rengi ipek kumaş, krem rengi dikiş ipliği ve ibrişim, camgöbeği rengi saten kumaş ve ipek iplik ve turkuvaz ipek iplik kullanılmıştır. Gecelik, belden kesik ve bele hafif oturacak şekilde hafif genişlikte tasarlanmış ve geceliğin yanı dikişli olarak kesilmiştir. Ön ve arka üst beden, kumaş katı düşünülmuş ve birlikte kesilerek omuz dikişi sonradan uygulanmıştır. Ön ve arka bedende omuzlara 11 cm. uzunluğunda ikişer adet serbest pili tasarlanmıştır. Ön ve arka üst beden, iki parçadan oluşmuş ve korsajlı kesim uygulanmıştır. Korsajın alt kısmı belde düşünülmüş, üst kısmı ön ortasında yukarıya doğru sivri bitirilmiş, arkada ise düz korsaj uygulanmıştır. Korsajın üst kısmında bedende; alt kısmında etekte büzgü tasarlanmıştır. "V" (dışa kavisli) yaka uygulanan gecelikte birit ve kordon ile kapanma uygulanmıştır. Yakaya karşılıklı 5 adet birit yapılmış, ipek iplikten oluşturulan kordon biritlerden çapraz geçirilerek kapanma sağlanmıştır. Oyuntulu takma kol uygulanan ve kol

üstüne hafif büzgülü düşünülen geceliğin kol ağzı geniş; kol boyu, dirseğin üzerinde tasarlanmıştır. Geceliğin etek kısmı büzgülü düşünülmüş; etek ucu, geniş; boyu ise dizin biraz altında tasarlanmıştır.

Ana dikiş tekniği olarak parispuan (kumaşı kumaşa tutturma tekniği), yardımcı dikiş tekniği olarak; elde makine dikişi ve çırpma dikiş; kenar temizleme tekniği olarak, sürfile, antika, rişliyö ve makinede kapalı baskı kullanılmıştır. Geceliğin ön-arka yakasına ve kol ağzına aplike (rişliyö tekniği ile) uygulanarak yanlara doğru kıvrılmış kıvrık dallar, yaprak ve lale motifleri ve daireler yerleştirilmiştir.

3.7. İç Don (Külöt)

Fotoğraf 24-25-26. İç Donun Önden, Arkadan ve Yandan Görünümü (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

Fotoğraf 27. İç Donun Paça Süsleme Detayı (Mine Yayla Fotoğraf Arşivi, 2010)

İç donda beyaz patiska kumaş, beyaz renk dikiş ipliği, kırmızı ve yeşil el nakış ipliği kullanılmıştır. İç don hafif genişlikte, ağı düşük ve paçası geniş olarak tasarlanmıştır. Yanı dikişsiz tasarlanan iç donun beli kalça genişliğinde düşünülmüş ve ağı oyuntusuz düz kesilmiştir. İç donun sağ ön ve arka bedeninde bel hattına paralel enine kesik (ek) uygulanmıştır. 15 cm. uzunluğunda açık bel yırtmacı uygulanan iç donda, kapanma kumaştan hazırlanmış bağcık ile sağlanmıştır. İç donun beli kemerli; boyu dizde düşünülmüştür. Ana dikiş tekniği olarak, makinede baskı dikiş (temiz dikiş); yardımcı dikiş tekniği olarak; makinede düz dikiş ve makinede spor dikiş; kenar temizleme tekniği olarak makinede kapalı baskı kullanılmıştır. Çapraz iğne (kanaviçe) ve çift iğne tekniği uygulanmıştır.

SONUÇ

Konya ilinde giyilen geleneksel iç giyimler, giyilen dönemdeki insanların hayat yaşamını ve halkın yaptığı uğraşları yansıtmaktadır. Geleneksel iç giyim konusunda bilgi edinilebilecek kaynaklar oldukça sınırlıdır. Bu sınırlılık Türk toplumunun dini inançları ve

ahlak anlayışı ile ilgili olabilir. İç giyimle ilgili çok sayıda örnek bulunmamasının nedenlerinden biri Türk toplumunda insanların “ayıp” kavramına göre hareket edip iç giyimlerini diğer insanlardan bir sır gibi saklaması; diğer nedeni ise iç giyimlerin sürekli giyinmesinden dolayı yıpranması ve yıpranan giysilerin ya yakılıp ya da bu giysilerin bozulup başka amaçlar için kullanılması gibi bir görüş ileri sürülebilir.

Konya Merkez geleneksel kadın iç giyimlerinin giyim sanat dalı açısından incelenmesi konulu çalışmada incelenen örneklerden ve elde edilen bilgilerden Konya ili kadın iç giyim grubunda bez göynek (iç gömlek), kıvratma göynek (iç gömlek), iç fanne (fanila), sıkma (sütyen görevini de yerine getiren giysi), tikolta (kombinezon), gecelik ve iç don (külot) cinslerinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

İncelenen geleneksel kadın iç giyimlerinden anlaşıldığına göre; iç giyim cinslerinde ana kumaş olarak pamuklu kumaşların kullanıldığı; renk olarak da daha çok krem renginin tercih edildiği görülmektedir. Geleneksel kadın iç giyimlerinde en çok kullanılan yardımcı malzemenin pamuklu dikiş ipliğinin olması dikkat çekmektedir. İncelenen geleneksel kadın iç giyimlerinde daha çok pamuklu kumaş kullanılması, cins bakımından uyumu da düşünülerek pamuklu dikiş ipliğinin kullanılması doğaldır.

İncelenen geleneksel kadın iç giyimlerinin model ve kesim tekniklerinde, giysi cinsine göre beden formları değişmektedir; fakat iç giyimlerde rahatlık unsurunun ortak özellik olarak ortaya çıktığı görülmektedir. İncelenen geleneksel kadın iç giyimlerin dikiminde makine ile yapılan ana dikiş tekniklerinden makinede baskı dikişin (temiz dikiş); makinede yapılan yardımcı dikiş tekniklerinden makinede spor dikişin tercih edildiği görülmektedir.

Geleneksel iç giyimler iğne ile yapılan, tığ ile yapılan, hazır malzeme ile yapılan ve makine ile yapılan tekniklerle süslenmiştir. Bu teknikler içinde tığ ile yapılan süsleme tekniğinin sevilerek uygulandığı ve giysilerde geometrik, bitkisel ve nesneli bezemenin konu olarak seçildiği ortaya çıkmaktadır. Süsleme tekniği uygulanan iç giyimlerde, süslemelerin özenle hazırlanması dikkat çekmektedir. Konya merkez geleneksel kadın iç giyimlerinin çok emek verilerek sanatlı bir şekilde süslenmesi, Konya dürü geleneğinde dürüye konulan en önemli giysi cinleri olması ile açıklanabilir. “Kız beşikte, çeyiz sandıkta.” atasözü, kadınların çeyize ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Konya ilinde özenle ve çok büyük emeklerle hazırlanan geleneksel kadın iç giyimleri genç kızların çeyiz sandıklarının büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Konya kültüründe ayrı bir yeri olan ve yok olmaya yüz tutmuş geleneksel kadın iç giyimlerin varlığı, çeyiz sandıklarında saklanarak yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Kültürler arası etkileşimin yoğun yaşandığı dünyada, toplumsal kalkınmada ekonomi kadar kültürel kalkınmada önemlidir. Küreselleşen dünyada kültürel değerlerine sahip çıkmayan toplumların yok olmaya doğru gittiği görülmektedir. Sözlü olmayan iletişim aracı olan ve Türk sanatının önemli bir bölümünü oluşturan geleneksel iç giyim cinslerini gelecek nesillere tanıtmak, önemini korumak, giyim sanatına uygun olarak araştırmak ve belgeleme yoluna gitmek gerekmektedir. Bunun için de;

- Milli kültürümüzde yer alan geleneksel giysileri korumak konusunda, halkı basın ve yayın aracılığı ile bilinçlendirmek,
- Özel koleksiyonlarda bulunan kültür mirası geleneksel giysilerin müzelerde toplanmasını ve bu giysilerin bilinçli bir şekilde korunmasını sağlamak,
- Geleneksel iç giyimlerden esinlenilerek tasarlanan özgün çağdaş giysiler oluşturmak ve bunları defile, sergi yoluyla ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtmak,
- Yok olan kültürel değerlerimizin korunması için Turizm ve Kültür Bakanlığı ile giyim eğitimi veren kurumların ortak çalışması için projeler oluşturmak gibi önerilerde bulunulabilir.

KAYNAKÇA

- ÇAĞDAŞ, Miyase ve ÖZKAN, Nurhan (2005). "Geleneksel Konya Kadın İç Giyimlerinden Tikolta ve Donun Giyim Sanatları Açısından İncelenmesi", *Yeni İpek Yolu Konya Kitabı VIII (Özel Sayı)*, s. 181-189.
- ÇAĞDAŞ, Miyase, BARIŞERİ, Nevin ve KELLEÇİ Figen (1996). *Geleneksel Konya Merkez Kadın ve Erkek İç Giyimlerinde Kıvratma Gömleklerinin Özelliklerinin Belirlenmesi*, Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Projesi, Konya.
- ESİRGENLER, Emine (2001). "Konya'da Eski Kadın Giyimleri", *Yeni İpek Yolu Konya Kitabı IV (Özel Sayı)*, s. 269-272.
- GÜRSOY, Tahir (2004). *Dünden Bugüne Giyim Kültürü ve Moda 1. Cilt*. İstanbul: Omas Ofset.
- KÖSTEK, Ayşe. (2009). *Konya Merkez Geleneksel Kadın İç Giyimleri Konulu Görüşme*, Konya. Görüşme Tarihi: 19 Haziran 2009.
- İNCEKABAK, Ayşe (2009). *Konya Merkez Geleneksel Kadın İç Giyimleri Konulu Görüşme*, Konya. Görüşme Tarihi: 23 Mayıs 2009.
- ÖNDER, Mehmet (1961). "Konya'da Kadın Giyimleri", *Türk Etnoğrafya Dergisi, IV*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 29-31.
- SEZGİN, Mualla (1985). "Konya Kadınlarının Eski Giysilerinin Model- Kalıp ve Dikiş Özellikleri", *Türk Halk Edebiyatı ve Folklorunda Yeni Görüşler Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara: Güven Matbaası, s. 418-427.
- YAYLA, Mine (2010). *Konya Merkez Geleneksel Kadın İç Giyimleri Fotoğraf Arşivi*.